

Research Paper

Evaluation and Prioritization of Key Factors on Increasing Iran's Defense Power

Afshin Mottaghi^a, Sajad najafi^{b*}

^a. Department of Political Geography, Faculty of Geography, Kharazmi University, Tehran, Iran.

^b. Department of Political Geography, Faculty of Geography, Kharazmi University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Keywords:

Defensive Power, Theory of Deterrent Peace, Future Studies, Performance Evaluation, IPA Analysis.

Received:

xx March 2023

Received in revised form:

xx June 2023

Accepted:

xx August 2024

pp. x-xx

ABSTRACT

Iran's geopolitical position in the region has led to providing a special place for Iran in regional and international relations; on the other hand, it has led to threats and even military attacks on Iran at different times. Therefore, it is inevitable for Iran to have a complete military readiness to confront and defend against the threats raised. In this regard, strengthening the military power and identifying the important and key factors affecting the improvement of Iran's defense power as a basic and essential principle in the country's foreign policy and creating deterrence is proposed, which should be given the attention of politicians and military commanders. In this connection, the following article frames the theory of deterrent peace as the basic theory of research in order to evaluate and prioritize the key factors influencing the improvement of Iran's defense power with a forward-looking view by studying the previous scientific documents and records, the number of 27 key factors in the form of six dimensions, military, geographical, economic, political, social and scientific, were identified and specified. In the following, using the IPA importance-performance analysis method and using the opinion of 40 experts, the importance value and the performance value of each factor were determined separately based on the five-point Likert scale, and according to the obtained results and the weighting of the factors, The number of five priority factors with high importance and performance and five factors with high importance and low performance were identified as important and key factors affecting Iran's defense power.

Citation: Mottaghi, D. A & Najafi, S (2024). Evaluation and prioritization of key factors on increasing Iran's defense power. *Journal of Human Geography*, 56 (4), 1-20.

 <http://doi.org/0000-0003-3594-3167>

* . Corresponding author (Email: najafi.s@ut.ac.ir)

The article is taken from the post-doctoral course plan of Khwarazmi University.

Copyright © 2023 The Authors. Published by University of Tehran. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Iran's geopolitical position in the region has led to providing a special place for Iran in regional and international relations; on the other hand, it has led to threats and even military attacks on Iran at different times. Therefore, it is inevitable for Iran to have a complete military readiness to confront and defend against the threats raised. In this regard, strengthening the military power and identifying the important and key factors affecting the improvement of Iran's defense power as a basic and essential principle in the country's foreign policy and creating deterrence is proposed, which should be given the attention of politicians and military commanders. In this connection, the following article frames the theory of deterrent peace as the basic theory of research in order to evaluate and prioritize the key factors influencing the improvement of Iran's defense power with a forward-looking view by studying the previous scientific documents and records, the number of 27 key factors in the form of six dimensions, military, geographical, economic, political, social and scientific, were identified and specified. In the following, using the IPA importance-performance analysis method and using the opinion of 40 experts, the importance value and the performance value of each factor were determined separately based on the five-point Likert scale, and according to the obtained results and the weighting of the factors, The number of five priority factors with high importance and performance and five factors with high importance and low performance were identified as important and key factors affecting Iran's defense power.

Methodology

This research is of an applied-developmental type in terms of goal and result. In terms of the method, it is a combination of descriptive-analytical methods and the use of survey methods (interviews with experts and questionnaires), and the means of gathering information is using related documents and resources (books, articles, internet),

interviews, and questionnaires. The statistical population includes experts with a scientific background related to military-defense issues (including high-ranking military commanders and managers with a strategic position and researchers working in the scientific and research centers of the armed forces and professors of the geography faculty of Tehran and Kharazmi universities), whose number 40 people were estimated. The purposeful sampling method was used to select experts and determine the sample size. The research process is, first, to determine the general and key factors affecting Iran's defense power by examining previous scientific records. Twenty-seven factors were selected in six dimensions as military, economic, geographical, social, political, and scientific. In the second step, using the IPA performance-importance analysis model and the opinion of experts, the factors were evaluated and weighted, and the priority and important factors affecting the future of Iran's defense power were identified.

Results and discussion

The following five factors were identified as important and influential factors on Iran's defense power according to their location in the situation matrix, which are of high relative importance and due to the lack of proper planning by the officials and decision-makers in the defense-security field, the desired performance; they are unacceptable. Therefore, the optimal and suitable strategy is effort and planning to achieve suitable and acceptable performance for these five factors.

- 1) Paying attention to the living conditions and the standard of living of the families of military personnel and the level of morale of the military forces;
- 2) The level of constructive and intelligent interaction with the world economy and the ability to attract capital and international credits and the level of

foreign investment in Iran's basic infrastructure and domestic industries;

- 3) The country's geopolitical weight and the country's strategic and geopolitical position;
- 4) The rate of scientific growth and progress in the fields of nanotechnology, biotechnology, genetics, molecular biology and life sciences;
- 5) The number of study institutes and military-defense research and research institutes and the amount of use of modern defense technology and knowledge by the military forces.

Conclusion

Based on the theoretical framework of the research and according to the theory of deterrent peace, the country's approach and strategy in the field of defense in the first stage should prioritize the principle of adherence to peace and create a suitable environment and platform inside and outside the country to establish friendly relations and interaction. Moreover, cooperation with neighbors and other countries in the region and the world is necessary to avoid violence and military

conflict while considering the anarchic situation ruling the international system. Also, according to God's orders and historical experiences and perceived military threats against the country, within the framework of legal cases, to strengthen and grow the components to be effective in enhancing the defense-military power in order to maintain and stabilize the national authority and ensure the national interests of the country. So that in the event of a conflict and a military attack in the future, the least damage and material and human losses will be caused to the country and national interests.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

پایگاه الکترونیکی

ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر ارتقاء قدرت دفاعی ایران

افشین متقی دستنایی - گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

سجاد نجفی*^۱ - گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

قدرت دفاعی، نظریه صلح بازدارنده، آینده پژوهی، ارزیابی عملکرد، تحلیل IPA.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۱/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۳/۱۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۵/۰۵

صص. ۲۷-۱

موقعیت ژئوپلیتیک ایران در منطقه، اگر چه منجر به فراهم نمودن جایگاه ویژه برای ایران در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی گردیده است، متنها از سوی دیگر خود منجر به ایجاد تهدید و حتی حمله نظامی به کشور ایران در مقاطع زمانی مختلف گردیده، بنابراین لزوم داشتن آمادگی کامل نظامی برای مقابله و دفاع در برابر تهدیدهای مطرح را برای ایران اجتناب‌ناپذیر نموده است. در همین راستا تقویت توان نظامی و شناسایی عوامل مهم و کلیدی تأثیرگذار بر ارتقاء قدرت دفاعی ایران به عنوان اصلی اساسی و مهم در سیاست خارجی کشور و ایجاد بازدارندگی مطرح می‌باشد که می‌بایست مورد توجه سیاست‌مداران و فرماندهان نظامی قرار گیرد. به همین منظور در مقاله پیش‌رو با چارچوب قرار دادن نظریه صلح بازدارنده به عنوان نظریه پایه تحقیق و به منظور ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر ارتقاء قدرت دفاعی ایران با دید و نگاه آینده پژوهانه، با مطالعه تحقیقات و سوابق علمی صورت پذیرفته مرتبط در قبل، تعداد بیست و هفت عامل کلیدی در شش بعد نظامی، جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و علمی، شناسایی و مشخص گردید. در ادامه با استفاده از روش تحلیل اهمیت-عملکرد IPA و استفاده از نظر ۴۰ نفر از خبرگان، ارزش اهمیت و ارزش عملکرد هر عامل به صورت جداگانه بر مبنای طیف لیکرت پنج‌تایی تعیین و طبق نتایج به دست آمده و وزن‌دهی عوامل، تعداد پنج عامل دارای اولویت که اهمیت و عملکرد بالایی دارند و پنج عامل دارای اهمیت بالا و عملکرد پایین به عنوان عوامل مهم و کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران مشخص گردید.

استناد: متقی دستنایی، افشین؛ نجفی، سجاد (۱۴۰۲). ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر ارتقاء قدرت دفاعی ایران. فصلنامه جغرافیای انسانی، ۵۶ (۴)، ۲۰-۱.

 <http://doi.org/10.22059/JURBANGEO.2022.333648.1610>

مقدمه

توان دفاعی به‌عنوان فاکتور اساسی و تأثیرگذار در حفظ و ادامه حیات یک کشور بوده که به دلیل اهمیت آن در ایجاد بازدارندگی در دشمن و خنثی سازی تهدیدهای قابل تصور، مورد توجه مسئولین و دولت‌مردان بوده و هست (نجفی، ۱۳۹۹: ۳). از طرفی دیگر قدرت دفاعی به عنوان فاکتور مهم قدرت ملی تأثیرگذار و تأثیرپذیر از موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی یک کشور می‌باشد (نجفی و همکاران، ۱۴۰۲: ۷۰). موقعیت خاص ایران که در مرکز ثقل یکی از بزرگ‌ترین شبکه‌های ارتباطی جهان قرار گرفته و همچون پلی اروپا را به آسیا و خاور دور وصل می‌کند. باعث گردیده که از گذشته تاکنون چهار راه تمدن‌ها محسوب گردیده و از نظر موقعیت دریایی و زمینی از شرایط فوق‌العاده مناسبی برخوردار گردد. در همین ارتباط ارزش «ژئوپلیتیکی» ایران به حدی است که هرگونه تغییری در حاکمیت آن توانسته است موازنه‌ی «منطقه‌ای» و «جهانی» را برهم زند. به همین سبب بازیگران اصلی «منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای» همواره در ادوار مختلف تاریخی نقش تعیین‌کننده‌ای را در معادلات قدرت برای ایران قائل هستند. به طوری که یکی از دغدغه‌ها و معضلات محیط امنیتی خارجی ایران، دست‌اندازی‌های نهران و آشکار این بازیگران بوده است. پس می‌توان به‌راحتی نتیجه گرفت که محیط امنیت خارجی ایران به‌طور ذاتی عرصه کشمکش‌های خاص عصر خود بوده است و خواهد بود (رستمی و اسماعیلی، ۱۳۹۵: ۸). لذا با توجه به جایگاه و موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک ایران در منطقه غرب آسیا و تهدیدات بی‌شمار موجود علیه منافع و امنیت ملی کشور، لزوم توجه به کم و کیف قدرت دفاعی و عوامل تأثیرگذار بر آن در راستای دفع تهدیدات پیش‌رو و حصول و دستیابی به بازدارندگی و امنیت پایدار در کشور بیش از پیش نمایان خواهد گشت. از سویی دیگر با توجه اینکه جمهوری اسلامی ایران دارای ارزش‌ها و هنجارهایی متمایز با ارزش‌های حاکم بر نظام بین‌الملل است نیازمند بررسی و مطالعه سناریوهای آینده در باب ماهیت جنگ‌هاست (رستمی، ۱۳۹۵: ۱۴۵). از طرفی وجود نیروهای مسلح معتقد، مقتدر و پویا، لازمه حفظ استقلال، امنیت، منافع و تمامیت ارضی جمهوری اسلامی ایران و دستاوردهای انقلاب اسلامی می‌باشد (خراشادی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۶).

با لحاظ تأثیر و نقش قدرت دفاعی به‌عنوان بعد مهم از ابعاد چندگانه قدرت ملی در ایجاد بازدارندگی و حصول امنیت فراگیر و به تبع آن تأمین منافع ملی، بررسی و مطالعه در این زمینه به‌منظور شناسایی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی کشور با هدف دستیابی به اقتدار پایدار از اقدامات حیاتی و ضروری بوده که عدم توجه به این مهم با در نظر گرفتن موقعیت سوق‌الجیشی کشور و فراوانی تهدیدهای قابل پیش‌بینی در آینده، منجر به ایجاد صدمه و خسارت به منافع و اقتدار ملی کشور و کاهش امنیت ملی در دراز مدت خواهد گردید. در همین راستا تحقیق و پژوهش و شناسایی عوامل اولویت‌دار و مهم تأثیرگذار جهت آگاهی مسئولان و سیاست‌گذاران حوزه دفاعی و امنیتی در راستای اتخاذ راهبرد دفاعی متناسب و تدوین دکترین و سیاست‌های دفاعی کشور بر مبنای عوامل کلیدی تأثیرگذار و ایجاد بازدارندگی دفاعی بسیار مفید و مؤثر خواهد بود و از ضروریات می‌باشد. به همین منظور پژوهش پیش‌رو با دید و نگاهی آینده پژوهانه به دنبال پاسخ به این سؤال است که تأثیرگذارترین و با اولویت‌ترین عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران کدامند؟ با چارچوب قرار دادن نظریه صلح بازدارنده به عنوان مینا و با استفاده از مطالعه اسناد و سوابق علمی پیشین صورت پذیرفته مرتبط و استفاده از نظرات خبرگان، اقدام به ارزیابی و اولویت‌بندی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران و در نهایت ارائه راه‌کارهای مربوطه نموده است، لازم به ذکر است تحقیق پیش‌رو بر اساس مدل تحلیل اهمیت-عملکرد IPA^۱ صورت پذیرفته است.

^۱ Importance-Performance Analysis

مهم‌ترین تحقیقات صورت پذیرفته مرتبط با موضوع تحقیق مطابق جدول شماره (۱) می‌باشد.

جدول ۱. پیشینه تحقیقات انجام شده

ردیف	نام پژوهش	نویسنده	هسته بحث
۱	Article: Exercising war: How tactical and operational modeling shape and reify military practice (Security Dialogue, 51(2-3): 137-154).	Oberg, D.	نویسنده معتقد است، توجه به آموزش نیروهای نظامی و انجام تمرین‌های شبیه‌سازی شده و منطبق با شرایط واقعی میدان نبرد در زمان صلح نقش و تأثیر به‌سزایی در افزایش توان و قدرت دفاعی در زمان جنگ و میدان نبرد خواهد داشت.
۲	مقاله: تبیین عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ج.ا.ایران در افق زمانی ۱۴۱۰ (فصلنامه راهبرد دفاعی، ۱۳۹۹، دوره ۱۸، شماره ۷۲: ۱۳-۳۸).	نجفی و همکاران	نویسندگان عوامل تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران را در شش بعد نظامی، اقتصادی، جغرافیایی، سیاسی، اجتماعی و علمی احصاء نموده و در نهایت تعداد ده عامل کلیدی را با استفاده از نظر خبرگان و تحلیلی نرم افزار آینده پژوهی میک‌مک مشخص و تعیین نموده است.
۳	مقاله: ارائه الگویی برای ارزیابی و تحلیل قدرت نظامی کشورها (فصلنامه راهبرد دفاعی، ۱۳۹۷، دوره ۱۶، شماره ۶۴).	مرادیان و همکاران	نویسندگان اقدام به ارائه مدل و چارچوب علمی و بومی شده جهت ارزیابی قدرت دفاعی کشورها نموده‌اند، و معتقدند مدل بومی شده توانایی مقایسه و سنجش توان دفاعی کشورهای مختلف در برابر تهدیدهای متصور را به صورت جداگانه دارد.
۴	مقاله: محاسبه قدرت نظامی با استفاده از فرمول‌های قدرت ملی کشورها (مجله سیاست دفاعی، ۱۳۹۷، دوره ۲۶، شماره ۱۰۲).	یزدان پناه و همکاران	در این پژوهش تلاش گردیده که با ارایه فرمول جامعی توان نظامی یک کشور در برابر دیگر کشورها سنجیده شود و نویسندگان در مجموع تعداد ۱۲ متغیر را جهت محاسبه فرمول قدرت ارایه داده‌اند و فرمول محاسبه قدرت نظامی به شرح ذیل را ارایه داده‌اند: $MP = \frac{UP.NP}{100(AP+GP+SP+PP+RP+ARP+HFP)} + \frac{NW \pm WW + NDT + NWW}{100}$
۵	مقاله: طراحی الگوی ارزیابی تحقق سیاست‌های دفاعی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۱۴۰۱، سال بیستم، شماره ۸۹: ۷۳-۹۴.	زهدی نسب و همکاران	تحقیق به منظور سنجش اعتبار راهبردهای دفاعی و ارائه مدل ارزیابی دستیابی به سیاست‌های دفاعی ج.ا.ایران صورت پذیرفته است، بر طبق نتایج راهبردهای دفاعی در شش بعد: ارزش‌های اساسی، ساختار و سازمان، نیروی انسانی، عملیات، محیط، تبلیغات و اطلاع‌رسانی تعیین گردیده است. و شاخص‌های هر کدام نیز به صورت مجزا احصاء شده است.
۶	کتاب: دفاع همه جانبه ملی الگوی عزت اسلامی (انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ۱۳۹۱).	فیروزآبادی، سیدحسن	نویسنده در این کتاب عوامل کلیدی در راهبرد دفاع همه جانبه در جمهوری اسلامی ایران را بررسی و وجود ارتشی مقتدر و مجهز به پیشرفته‌ترین ابزارها و سلاح‌های نظامی هوشمند را برای دفاع از کیان اسلامی ایران عزیز الزامی دانسته است.

مبانی نظری

قدرت

معانی زیادی را برای تعریف مفهوم قدرت آورده‌اند، از جمله اینکه قدرت جوهر و هسته سیاست می‌باشد که حاکمان و سیاستمداران را در دستیابی به اهداف یاری می‌رساند (حافظ نیا، ۱۳۹۰: ۲۲۸). دیوید جابلنسکی^۱ قدرت را «قابلیت و توانایی ویژه‌ای دانسته که به صاحب و دارنده آن توان و نیروی تأثیرگذاری بر حریف و طرف مقابل در دستیابی به اهدافش می‌بخشد» (یزدان پناه و دیگران، ۱۳۹۷: ۴۴). به باور بسیاری ملاک نهایی سنجش قدرت ملی، میزان توانمندی

¹ Jablonsky, David

نظامی است و کشوری که کارترین تجهیزات و توان نظامی را داشته باشد می‌تواند در مناقشات و منازعات منطقه‌ای و بین‌المللی عملکرد مطلوبی داشته باشد و شرایط را مطابق میل و اراده خود شکل دهد (محمودزاده و دیگران، ۱۳۹۶: ۲۷۳). بنابراین در گذشته و حال حاضر، قدرت و توان نظامی یکی از ابعاد اصلی و مهم قدرت ملی و دستیابی به اقتدار پایدار بوده است (Boyatzis & Ratti, 2014: 824). لذا قدرت و سطح آن عوامل تمایز بازیگران در ساختار بندی نظام بین‌الملل به شمار می‌رود (جعفری‌نیا و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۶۰). در همین راستا و با لحاظ ارتباط مفهومی میان امنیت، قدرت و سیاست، نقش دفاع و نیروهای نظامی در نظام بین‌المللی و روابط میان کشورها بیش از پیش نمایان و برجسته می‌گردد (احدی، ۱۴۰۲: ۲۸).

قدرت نظامی

توان و قدرت نظامی به عنوان اهرمی مهم در تحصیل و دستیابی به اهداف ملی کشورها مطرح می‌باشد (سنجایی، ۱۳۸۰: ۱۲۲). به‌طور قطع، قدرت نظامی آشکارترین و تأثیرگذارترین بعد از ابعاد چندگانه قدرت به شمار می‌رود. و به اعتقاد بسیاری از نظریه‌پردازان، معیار نهایی سنجش قدرت ملی، میزان و کیفیت توانمندی نظامی است (مرادیان، ۱۳۸۷: ۱۷۲). سنجش و تحلیل قدرت دفاعی کشورها، وابسته به بررسی معیارهای مختلف کمی و کیفی است. و به دلیل نقش ویژه‌ای که در تعیین اهداف و تدوین سیاست‌های دفاعی دارد از اهمیت خاصی برخوردار بوده و نیازمند مطالعه و بررسی چگونگی بهره‌گیری از فنون و مدل‌های نوین تصمیم‌سازی و کاربست مناسب شاخص‌های مربوطه است (مرادیان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۷۰). در عرصه بین‌الملل، قدرت و نفوذ یک حکومت در نهایت تابعی از توان نظامی آن کشور می‌باشد (میرشایمر، ۱۳۹۳: ۶۲). از این‌رو تقویت شاخص‌های قدرت نظامی و ارتقای بنیه دفاعی از مهم‌ترین اولویت‌های کشورها است (قیصری و خضری، ۱۳۹۵: ۵۷-۵۸).

موقعیت ژئوپلیتیکی ایران

در دیدگاه‌ها و رویکردهای ژئوپلیتیک بر اهمیت موقعیت جغرافیایی به عنوان عامل مهم تأثیرگذار بر راهبرد کشورها تأکید شده است (کاوایی‌راد و مالدار، ۱۳۹۶: ۸۵۰). در واقع بخش عمده‌ای از راهبرد ملی کشورها تابعی از موقعیت ژئوپلیتیک آن‌هاست (همان: ۸۴۱-۸۴۲). در رابطه با ایران موقعیت جغرافیایی، از پایدارترین عوامل تأثیرگذار بر قدرت ملی این واحد سیاسی است (همان: ۸۴۵). موقعیت استراتژیک ایران در عرصه بین‌الملل در چند سده اخیر بیش از آن‌که قدرت‌آفرین باشد، اغلب تهدید زا بوده است. از عمده دلایل این مهم این را باید در فرایند متوازن‌سازی منفی و نبود منافع ذاتی و درونی قدرت‌های جهانی در ایران دید (موسوی‌نیا، ۱۳۹۴: ۱۳۳).

بنابراین در حال حاضر اصلی‌ترین هدف راهبردی ج.ا.ا ایران را می‌توان مقابله با تهدیدهای کشورهای منطقه‌ای و قدرت‌های بزرگ، بازدارندگی در برابر ابزارهای نظامی، آرایش دفاعی، ائتلاف‌ها، انگیزه تهاجم بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی، تأمین اهداف راهبردی در جهت موازنه‌گرایی منطقه‌ای، حفظ نظام سیاسی، حفظ تمامیت ارضی و سرزمینی، مقابله با تهاجم بیگانگان تبدیل شدن ایران به قدرت دائمی منطقه‌ای، رسیدن به رهبری جهان اسلام و در سطح بین‌المللی، دستیابی به توان نظامی، فنی و علمی دانست. هر یک از اهداف یاد شده بخشی از راهبرد دفاعی ج.ا.ا ایران محسوب می‌شود (Cordesman, 2013: 72).

نظریه صلح بازدارنده

دفاع در برابر هرگونه عامل تهدیدکننده و عنصر متجاوز، از جمله بدیهیات و اصل فطری و غیر قابل انکار در هر موجود زنده و جوامع انسانی در سطوح انفرادی و اجتماعی می‌باشد، و در سطح ملی تأمین امنیت پایدار جهت شهروندان به عنوان وظیفه مهم و اساسی دولت‌ها مطرح بوده و خواهد بود؛ و در این رابطه تمام ادیان و مکاتب مختلف لزوم دستیابی به امنیت فراگیر را مورد تأکید و توجه خاص قرار داده‌اند، در این میان دین اسلام نیز از این اصل مهم یعنی کسب

آمدگی دفاعی و لزوم تأمین امنیت جامعه اسلامی غافل نبوده و در آیات متعدد قرآن کریم و روایات و کتب اسلامی به این مهم پرداخته است، بنابراین از آنجا که در کشور ایران پیوندی عمیق و غیر قابل گسست میان دین و سیاست برقرار می‌باشد و تمامی تصمیم‌گیری‌های کلان در کشور با لحاظ اصول و تعالیم قرآن کریم و دین مقدس اسلام انجام و عملیاتی می‌گردد، نظریه صلح بازدارنده که بر پایه دو اصل و پایه الف-صلح؛ ب-بازدارندگی استوار می‌باشد، به عنوان چارچوب نظری و مفهومی این تحقیق انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است.

الف-صلح:

صلح مفهومی دیرپا در مکاتب و ادیان مختلف و اندیشه و آراء فلاسفه و متفکران و مصلحان تاریخ بوده و به عنوان یکی از آرمان‌ها و دغدغه‌های اساسی جوامع بشری به خصوص جامعه اسلامی مطرح می‌باشد.

تثبیت چارچوب نظری و مفهومی اصل صلح بر مبنای پنج استدلال زیر قرار می‌گیرد:

تعالیم و آموزه‌های الهی (قرآن و دین اسلام)؛ ارزش‌های مکتب شیعه؛ فرهنگ و تمدن ایرانی؛ عقل و اندیشه انسان؛ منفعت طلبی انسان (محاسبه نمود و زیان عمل).

ب-بازدارندگی:

در دکترین دفاعی ایران اتخاذ رویکرد بازدارندگی دارای نقشی بارز و پر اهمیت می‌باشد. تثبیت چارچوب نظری و مفهومی اصل بازدارندگی بر پایه استدلال‌های زیر قرار می‌گیرد:

منطق فکری و تجربه تاریخی؛ ذات و خصلت انسان؛ واقعیت حاکم بر روابط بین‌الملل؛ شرایط خاص موقعیت جغرافیایی ایران؛ تعالیم و آموزه‌های الهی (قرآن و دین اسلام).

بر طبق نظریه صلح بازدارنده، راهبرد قدیمی و رایج در استفاده و بکارگیری نیروی نظامی یعنی توسل به قوه قهرآمیز به منظور انهدام و نابودی دشمن می‌بایست با راهبرد زمینه‌سازی و فراهم نمودن شرایط برپا نمودن صلح منطقه‌ای و تدوین سیاست‌های تدافعی متناسب با نوع تهدیدهای بالقوه به منظور جلوگیری از غافل‌گیری و حمله احتمالی در آینده علیه منافع و ارزش‌های حیاتی ملی کشور جایگزین گردد. در این ارتباط می‌بایست در دو محیط داخلی و خارجی اقدام به فراهم نمودن شرایط و بستر ایجاد صلح پایدار و همزمان اتخاذ تدابیر و سیاست‌های دفاعی بازدارنده اطمینان بخش به منظور ایجاد بازدارندگی مؤثر در برابر تهدیدهای امنیتی-نظامی متصور در آینده نمود. در این راستا راهبرد اولیه و اساسی کشور در زمینه دفاعی، تحقق و پایبندی به زمینه‌ها و شرایط ایجاد صلح پایدار در سطح منطقه و برقراری روابط با سایر کشورها و راهبرد ثانویه، اطمینان از کسب شرایط بازدارندگی دفاعی متناسب در سطح نیروهای مسلح کشور به منظور مقابله با تهدیدهای احتمالی پیش‌رو در آینده باشد (نجفی، ۱۴۰۱: ۲۱۳-۲۲۷).

آینده پژوهی

فنون و روش‌های آینده‌پژوهی عموماً برای کمک به درک بهتر از روندهای آینده در راستای اخذ تصمیمات بهتر در زمان حال طراحی شده‌اند (منزوی بزرگی و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۱). در حقیقت اساس علم آینده‌پژوهی، بر مبنای روش‌های علمی و بررسی مدل‌های مختلف و لحاظ روندهای احتمالی حاکم مطرح بوده و با کمک آن، می‌توان آینده‌های بدیل و احتمالی را ترسیم نمود. بنابراین، آینده‌پژوهی دانش معماری و مهندسی هوشمندانه آینده بر مبنای مطالعه روندهای حال حاضر است (وقوفی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۲). با پیدایش این علم و استفاده گسترده از ظرفیت‌های آن، روش‌ها و فنون آینده نگاری مینا و اساس برنامه‌ریزی در امور مختلف قرار داده شده است (مینائی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷). آینده‌پژوهی را می‌توان دانشی بین رشته‌ای قلمداد نمود که در برگیرنده مجموعه کوشش‌هایی برای نمایش و ترسیم بدیل‌هایی از آینده است (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۸). هدف از آینده‌پژوهی، تجزیه و تحلیل متغیرهای راهبردی یا کلیدی و تحلیل رفتار پیشران‌های مربوط جهت تدوین سناریوها و ارایه راهبردهای لازم دستیابی به این سناریوها می‌باشد (Georghiou et al, 2012).

آینده پژوهی در واقع دانش تحلیل، طراحی و برپایی هوشمندانه آینده است که به ما می‌آموزد در مواجهه با پدیده غیر محسوس به نام آینده چگونه برخورد کنیم (فرزین‌راد و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۳۶). کسب شناخت بهتر، دقیق‌تر و جامع‌تر از محیط یا محیط‌های امنیتی، در مقایسه با دیگر بازیگران و کنش‌گران حاضر در محیط امنیتی، پیامدهای مزیت‌آفرین و برتری‌سازی را به همراه خواهد داشت (حسن‌پور و شاه‌محمدی، ۱۳۹۵: ۶۸). ساختار نظام بین‌الملل در دوران جنگ سرد، در گسترش نظریه‌های آینده‌نگر مانند تئوری بازی‌ها، تئوری تصمیم‌گیری، نظریه بازدارندگی، نظریه حمله پیش‌دستانه، نظریه حمله پیش‌گیرانه و حتی بحث‌های مربوط به شیوه مقابله با حمله‌های تروریستی در روزگار پس از جنگ سرد نقش مهمی بازی کرده است. امروزه نیز ارتش‌های کشورهای هم‌چون انگلستان، کانادا، فنلاند و آفریقای جنوبی و نیز سازمان ناتو، به عنوان بزرگ‌ترین سازمان نظامی جهان، و اتحادیه اروپایی، همچنان از برنامه‌نویسی سناریویی در تدوین استراتژی‌های آینده خود استفاده می‌کنند و سناریونویسی در قلب مراکز تصمیم‌گیری آن‌ها جای دارد (تیشه‌یار، ۱۳۹۱: ۳۹-۵۲).

روش پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع، تحقیق بر مبنای هدف از نوع کاربردی و توسعه‌ای می‌باشد؛ روش نیز تلفیقی از روش‌های توصیفی-تحلیلی و استفاده از روش‌های پیمایشی (مصاحبه با خبرگان و پرسشنامه) است، ابزار گردآوری داده‌ها بهره‌گیری از (کتب، مقالات، اینترنت) و مصاحبه با خبرگان می‌باشد، جامعه آماری شامل خبرگان آگاه و دارای زمینه مطالعاتی مرتبط با مسائل نظامی-دفاعی (شامل فرماندهان و مدیران شاغل در مناصب مدیریتی راهبردی و پژوهش‌گران و محققان مراکز تحقیقاتی نظامی و اساتید اعضای هیئت علمی دانشکده جغرافیای دانشگاه‌های تهران و خوارزمی) که تعداد آن‌ها ۴۰ نفر برآورد گردید، که به منظور انتخاب نفرات خبره و تعیین حجم نمونه از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. شایان ذکر است، نمونه‌گیری هدفمند یکی از روش‌های مرسوم بوده که در آن نمونه‌ها بر پایه معیارهای مشخص و مرتبط با موضوع مورد مطالعه توسط محقق انتخاب می‌شوند (Onwuegbuzie & Collins, 2007). در روش نمونه‌گیری هدفمند، افراد دارای ویژگی خاص که دانش قابل قبولی در ارتباط با پدیده مورد نظر دارند توسط محقق انتخاب می‌شوند (Boswell & Cannon, 2012). در همین راستا حجم نمونه به صورت تمام شمار ۴۰ نفر انتخاب که ویژگی آن‌ها مطابق جدول شماره (۲) می‌باشد.

جدول ۲. توصیف پاسخ‌گویان (جامعه نمونه)

عنوان	ویژگی پاسخ‌گویان	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۳۲	۸۰٪
	زن	۸	۲۰٪
سن	۳۰-۴۰	۷	۱۷,۵٪
	۴۰-۵۰	۱۴	۳۵٪
	۵۰-۶۰	۱۹	۴۷,۵٪
تحصیلات	دکتری	۳۴	۸۵٪
	فوق لیسانس	۶	۱۵٪
شغل	نظامی	۲۴	۶۰٪
	استاد دانشگاه	۱۱	۲۷,۵٪
	پژوهش‌گر	۵	۱۲,۵٪
	جمع	۴۰ نفر	

روند انجام تحقیق به این صورت می‌باشد که در ابتدا جهت احصاء عوامل کلی و کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران با بررسی سوابق علمی پیشین تعداد ۲۷ عامل در شش بعد: نظامی، اقتصادی، جغرافیایی، اجتماعی، سیاسی و علمی انتخاب گردیدند و در گام دوم با استفاده از مدل تحلیل اهمیت- عملکرد IPA، و استفاده از نظر خبرگان اقدام به ارزیابی

و وزن دهی عوامل نموده و عوامل دارای اولویت و مهم تأثیرگذار بر آینده قدرت دفاعی ایران مشخص شده است. لازم به ذکر است به منظور بررسی روایی تحقیق، پرسشنامه تهیه شده (عوامل احصاء شده) قبل از توزیع میان حجم نمونه، توسط ۱۱ نفر از خبرگان بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین جهت تعیین پایایی ابزار تحقیق نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که میزان آن در پرسشنامه در بعد اهمیت ۰/۹۳ و در بعد عملکرد ۰/۹۱ محاسبه گردید.

بحث و یافته‌ها

بحث

نقش و اهمیت بعد نظامی در ارتقاء قدرت ملی

در حال حاضر برخی دیدگاه‌ها و مکاتب امنیتی بر کم اثر شدن بعد نظامی امنیت به علت ماهیت پیچیده فضای کنونی تأکید دارند، علی‌رغم پررنگ شدن نقش و اهمیت سایر ابعاد قدرت ملی به ویژه بعد اقتصادی در چند دهه اخیر، لیکن بر مبنای شواهد و روندهای حاکم کمینه تا افق چند دهه پیش‌رو، بعد نظامی و ملاحظات مرتبط با آن، ورای ملاحظات جدید مربوط به امنیت ملی همچنان نقش‌آفرینی خواهد نمود و تهدید نظامی کماکان مرکز سنتی نگرانی‌های مربوط به امنیت ملی است و اقدام نظامی می‌تواند همه اجزای دولتی که مورد حمله واقع شده است را تهدید و پایه‌های مادی دولت را تحت فشار قرار داده و خسارت و زیان زیادی به بار آورد و به ناچار سهم بالایی از فعالیت دولت‌ها متأثر از توانمندی‌های نظامی خواهد بود. بنابراین روابط بین‌الملل هر چند صحنه جنگ دائمی نیست، احتمال جنگ و رقابت امنیتی بی‌رحمانه‌ای همواره در آن وجود دارد. در همین ارتباط در عرصه بین‌الملل، نظام‌های سیاسی و جوامع مختلف در راستای نیل به اهداف ملی و حفظ و پایداری مشروعیت خود علاوه بر داشتن قابلیت‌های اقتصادی، علمی، فناوری، انسانی، می‌بایست دارای عمق راهبردی و رهبری قوی در نیروی مسلح خود و به تبع آن کسب توان رزمی نسبی برتر برای پاسخ‌گویی به تهدیدهای بالقوه و بالفعل نظامی موجود باشند.

بر مبنای فرضیات اساسی تفکرات امنیتی مکتب واقع‌گرایی:

۱- تأکید بر هرج و مرج بودن نظام بین‌الملل؛

۲- قابلیت آسیب رساندن کشورها به یکدیگر و نابودی رقیب بر مبنای توانمندی نظامی آن‌ها؛

۳- نبود سطح اطمینان‌بخش از مقاصد و نیت نظامی کشورها، حاکم بودن اصل عدم قطعیت و تغییر سریع نیت بازیگران؛

۴- وجود اصل بقاء به عنوان مهم‌ترین اصل و پایه و اساس واحدهای سیاسی و تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی دولت‌ها.

سه الگوی رفتاری رایج را برای بازیگران رقم خواهد زد:

الف- هراس کشورها از یکدیگر در نظام بین‌الملل و داشتن سوء ظن و نگرانی از حمله قریب الوقوع علیه یکدیگر؛

ب- تلاش کشورها در ایجاد اهرم‌های تضمینی قدرتمند و اتکای بر توان نظامی خود برای مقابله با تهدیدهای احتمالی؛

ج- تلاش به منظور کسب قدرت نسبی حداکثر در نظام بین‌المللی و به تبع آن کسب امنیت بیشتر و تأمین منافع ملی.

این الگوهای رفتاری منجر به ایجاد شرایط رقابتی در حوزه نظامی شده است. و امنیت مترادف با اصل بقاء به عنوان

هدف عالی و برتر بازیگران در نظام بین‌الملل تعریف شده است. و لذا سه اصل دولت محوری، خودیاری و بقاء به عنوان

پایه و اساس برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی بازیگران در عرصه بین‌الملل مطرح می‌باشد.

ارتباط فرهنگ راهبردی و سیاست دفاعی

در قالب فرهنگ راهبردی است که وضعیت گرایش دولت‌ها به استفاده از نیروی نظامی مشخص می‌شود. فرهنگ راهبردی مشخص می‌کند که در منازعات بین‌المللی چه جایگاهی را می‌توان به نیروهای نظامی داد. بر این اساس است که برخی کشورها مدت‌های مدیدی است که به اتخاذ سیاست بی‌طرفی روی آورده و خود را از منازعات بین‌المللی کنار می‌کشند، اما گروهی دیگر، مستمراً به استفاده از نیروی نظامی در منازعات بین‌المللی گرایش دارند. فرهنگ راهبردی در

تعیین جهت‌گیری استراتژی نظامی (اعم از تدافعی یا تهاجمی، چندجانبه یا یک‌جانبه، فوری یا فرسایشی و مانند آن‌ها) دخالت دارد. فرهنگ راهبردی به استفاده از نیروی نظامی مشروعیت بخشیده یا از آن مشروعیت‌زدایی می‌کند. برای مثال، در حالی که ژاپنی‌ها در دهه‌های آغازین سده بیستم قویاً نظامی‌گرا بودند و با تعصب و جدیت وارد منازعات بین‌المللی می‌شدند، در نیمه دوم سده بیستم به تدریج از علایق نظامی فاصله گرفتند. بنابراین، فرهنگ راهبردی متغیری است که به تبع تحولات سیاسی و بین‌المللی ممکن است تغییر چهره دهد (قنبرلو، ۱۳۹۱: ۳۷). در واقع به واسطه این فرهنگ، چارچوبی فراهم می‌گردد که در آن رویکردهای یک کشور در مورد جنگ و صلح تعیین می‌شود (زه‌دی، ۱۳۹۴: ۱۰۷).

در کشور ج.ا.ایران نیز با توجه به نقش و اهمیت مبانی دین اسلام در تدوین سیاست‌های کلی از جمله سیاست دفاعی و با لحاظ این مهم که دین مقدس اسلام دین صلح و آزادی است و اسلام هیچ‌گاه آغازگر جنگ و مشوق آن نبوده است و به پیروان خود اجازه‌ی تعرض ابتدا به ساکن را نمی‌دهد. اما با تأکید فراوانی که به صلح و احترام متقابل وجود دارد امر دفاع بر پیروان دین مبین اسلام واجب شده است. آیه شریفه «واعذو الهم ما الستطعمهم من قوه و من رباط الخیل...» تأکید بر الزام آمادگی برای دفاع است. روح کلی آیه دلالت دارد بر اینکه مسلمانان در هر زمانی با تمام توان باید آماده دفاع باشند و امکانات آن را فراهم کنند تا اصولاً جنگی صورت نگیرد و اگر متجاوزی پیدا شد توان پشیمان کردن او موجود باشد. از این رو در پی کسب دانش روز نظامی بودن مورد تأکید اسلام است (رحیمی‌روشن، ۱۳۹۶: ۹۲).

اهمیت و ضرورت پژوهش در باب جنگ‌های آینده

نحوه زندگی انسان‌ها متأثر از نحوه تفکر و شناخت آن‌ها است و مقدمه هر علم و عملی شناخت است، شناخت صحیح منجر به عمل صحیح خواهد شد و معیار سنجش عمل صحیح، عاقبت آن عمل است (حسنلو، ۱۳۸۸: ۳۲). آینده‌نگری مبتنی بر روش‌های علمی و داده‌های واقعی، احتمال عدم دستیابی به هدف‌ها و تجدیدنظر در سیاست دفاعی را کاهش می‌دهد؛ بنابراین سیاست‌پردازی به ساده‌ترین زبان، یک برنامه عملی است و برنامه‌هایی را متناسب با آینده طرح‌ریزی می‌نماید. اولویت اصلی سیاست‌های دفاعی باید پیش‌بینی آینده و شناسایی روش‌های مواجهه با خطرات بی‌شمار و عدم قطعیت‌های تهدیدات آینده باشد (زه‌دی، ۱۳۹۴: ۱۰۲).

در همین ارتباط یکی از راه‌های جلوگیری از بروز جنگ، آگاهی دائم از وضعیت دشمن و اشراف اطلاعاتی نسبت به اوست و حتی پی‌بردن به نیت دشمن است تا به مکر و حيله و تاکتیک‌های وی اشرافیت حاصل شود و اقدامات متقابل به‌موقع صورت گیرد و از وقوع جنگ و پیمان‌شکنی دشمن جلوگیری گردد (شریعت، ۱۳۹۸: ۱۱۵). پیش‌بینی انواع مهاجمان، بررسی اقدامات آینده آن‌ها و مطالعه راهبرد مقابله با آن‌ها نقش بسیار مهمی در موفقیت هر چه بیشتر نیروهای امنیتی دارد (بیگدلی و طیبی، ۱۳۹۶: ۸). بنابراین زندگی و حیات هر خانواده و بقای هر جامعه و حکومتی بدون آینده‌نگری با مشکلات و سردرگمی‌هایی روبه‌رو خواهد شد، لذا پیش‌بینی آینده و آمادگی برای مقابله با مشکلات تجلی حقانیت است (ازغندی، ۱۳۹۰: ۵۱). لذا با بررسی تاریخ جنگ‌ها متوجه می‌شویم که گاهی قدرت‌های بزرگ با عدم درک صحیح از قالب‌ها و پارادایم‌های حاکم بر جنگ زمان خود و به رغم برتری جنگ‌افزاری تن به شکست داده‌اند و نیروهای ضعیف‌تر با درک صحیح از شرایط موجود، پیروز یا حداقل مانع از نابودی خود شده‌اند (کمالی و خیراندیش، ۱۳۹۶: ۱۴).

یافته‌ها

تعیین عوامل تأثیرگذار بر قدرت دفاعی

در مرحله نخست جهت شناسایی عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی، با بررسی سوابق علمی پیشین صورت پذیرفته به شرح جدول شماره (۳) تعداد ۲۷ عامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در شش بعد: نظامی، اقتصادی،

جغرافیایی، اجتماعی، سیاسی و علمی شناسایی و انتخاب که به صورت مصداقی در جدول شماره (۴) ارائه شده است.
جدول ۳. عوامل کلیدی مؤثر بر قدرت دفاعی ایران

R	عنوان مقاله	سال انتشار	فصلنامه
۱	تبیین عوامل علمی-فناوری کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰	۱۳۹۹	مدیریت نظامی
۲	تبیین عوامل اقتصادی کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰	۱۳۹۹	تحقیقات اقتصادی
۳	تبیین سیاسی کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰	۱۴۰۲	ژئوپلیتیک
۴	تبیین مهم‌ترین نیروهای پیشران تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰	۱۳۹۹	آینده پژوهی دفاعی
۵	تبیین عوامل اجتماعی-فرهنگی کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰	۱۴۰۰	آینده پژوهی ایران

جدول ۴. عوامل کلیدی مؤثر بر قدرت دفاعی ایران

مصدق	کد	بعد
وحدت فرماندهی	A 1	نظامی
ارتقاء منزلت و معیشت نیروهای نظامی	A 2	
به‌روز نمودن طرح‌های دفاعی	A 3	
ارتقاء صنایع موشکی	A 4	
افزایش منابع تهدیدهای پیرامونی	A 5	اقتصادی
گسترش تعاملات اقتصادی بین‌المللی	A 6	
سیستم اقتصادی کشور	A 7	
افزایش تحریم‌های بین‌المللی	A 8	
راه‌اندازی سامانه مقابله با مفاسد اقتصادی	A 9	سیاسی
افزایش درآمد سرانه	A 10	
بینش و توان مدیریتی سیاسی	A 11	
مشارکت در اتحادیه‌های بین‌المللی	A 12	
کاهش هژمونی امریکا	A 13	اجتماعی-فرهنگی
افزایش اختلاف ایران با قدرت‌های جهانی	A 14	
ایدئولوژی ملی-دینی حاکم بر جامعه	A 15	
میزان مقبولیت حاکمیت در اذهان عمومی	A 16	
جایگاه اجتماعی کارکنان نیروهای مسلح	A 17	جغرافیایی
میزان ایمان و اعتقادات دینی جامعه	A 18	
وضعیت توپوگرافی خاص کشور	A 19	
موقعیت استراتژیک سواحل جنوبی	A 20	
عمق راهبردی کشور	A 21	علمی-فناوری
وزن ژئوپلیتیک کشور	A 22	
رشد اقتصادی مبتنی بر شیوه‌های علمی	A 23	
رشد در زمینه‌های نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی و ...	A 24	
کاربست آموزش‌های به روز نظامی در طرح‌های دفاعی	A 25	
گسترش مؤسسات مطالعاتی دفاعی	A 26	
گسترش و حمایت از ایده‌پردازی در بخش دفاعی	A 27	

در ادامه و در گام بعدی با تنظیم پرسشنامه و توزیع میان تعداد ۴۰ نفر از خبرگان ارزش اهمیت bjp و ارزش عملکرد cjp هر عامل به صورت جداگانه بر مبنای طیف لیکرت ۵ تایی مطابق جدول شماره (۵) تعیین می‌گردد.

جدول ۵. ارزش اهمیت و عملکرد عوامل

کد عامل	ارزش عملکرد c_{jp}					ارزش اهمیت b_{jp}						
	c_j	۵	۴	۳	۲	۱	b_j	۵	۴	۳	۲	۱
A1	2/7	۱	۹	۱۱	۱۵	۴	3/775	۱۰	۱۵	۱۱	۴	-
A2	1/775	-	۱	۷	۱۴	۱۸	4/7	۳۰	۸	۲	-	-
A3	2/925	۱	۱۱	۱۵	۱۰	۳	3/1	۲	۱۱	۱۷	۹	۱
A4	4/55	۲۷	۸	۵	-	-	4/8	۳۳	۶	۱	-	-
A5	2/375	-	۵	۱۲	۱۶	۷	3/3	۵	۱۳	۱۴	۵	۳
A6	1/925	-	-	۱۳	۱۱	۱۶	4/675	۲۸	۱۱	۱	-	-
A7	2/75	-	۷	۱۶	۱۷	-	3/175	۲	۱۱	۱۹	۸	-
A8	3/75	۵	۲۱	۱۳	۱	-	3/975	۱۴	۱۲	۱۳	۱	-
A9	3/05	-	۱۳	۱۸	۷	۲	3/25	۲	۱۴	۱۶	۸	-
A10	2/975	-	۱۳	۱۵	۱۰	۲	3/525	۳	۱۹	۱۴	۴	-
A11	3/625	۵	۱۹	۱۲	۴	-	3/3	۱	۱۷	۱۵	۷	-
A12	3/2	۳	۱۴	۱۳	۸	۲	3/6	۹	۱۳	۱۱	۷	-
A13	3/35	۱	۱۸	۱۶	۴	۱	3/575	۳	۱۸	۱۸	۱	-
A14	3/325	-	۲۰	۱۴	۵	۱	3/6	۶	۱۶	۱۴	۴	-
A15	4/425	۲۳	۱۲	۴	۱	-	4/525	۲۶	۹	۵	-	-
A16	3/275	-	۱۷	۱۷	۶	-	3/975	۱۴	۱۱	۱۵	-	-
A17	3/25	۱	۱۷	۱۵	۵	۲	3/575	۳	۱۹	۱۶	۲	-
A18	4/725	۳۱	۷	۲	-	-	4/675	۲۹	۹	۳	-	-
A19	4/55	۲۸	۷	۴	۱	-	3/5	۴	۱۷	۱۴	۵	-
A20	4/725	۳۱	۷	۲	-	-	4	۱۴	۱۴	۱۰	۲	-
A21	4/475	۲۱	۱۷	۲	-	-	4/475	۲۵	۹	۶	-	-
A22	1/775	-	۳	۵	۱۲	۲۰	4/7	۲۸	۱۲	-	-	-
A23	1/825	-	۲	۵	۱۷	۱۶	3/375	۲	۱۵	۱۹	۴	-
A24	1/475	-	-	-	۱۹	۲۱	4/1	۱۵	۱۵	۹	۱	-
A25	2/325	-	۵	۷	۲۴	۴	3/55	۱	۲۰	۱۹	-	-
A26	1/825	-	۲	۳	۲۱	۱۴	4/425	۲۱	۱۵	۴	-	-
A27	4/85	۳۵	۴	۱	-	-	3/4	۲	۱۵	۲۰	۳	-

در ادامه ارزش آستانه اهمیت و عملکرد عوامل را به دست می آوریم:

$$\mu_b = 3.87$$

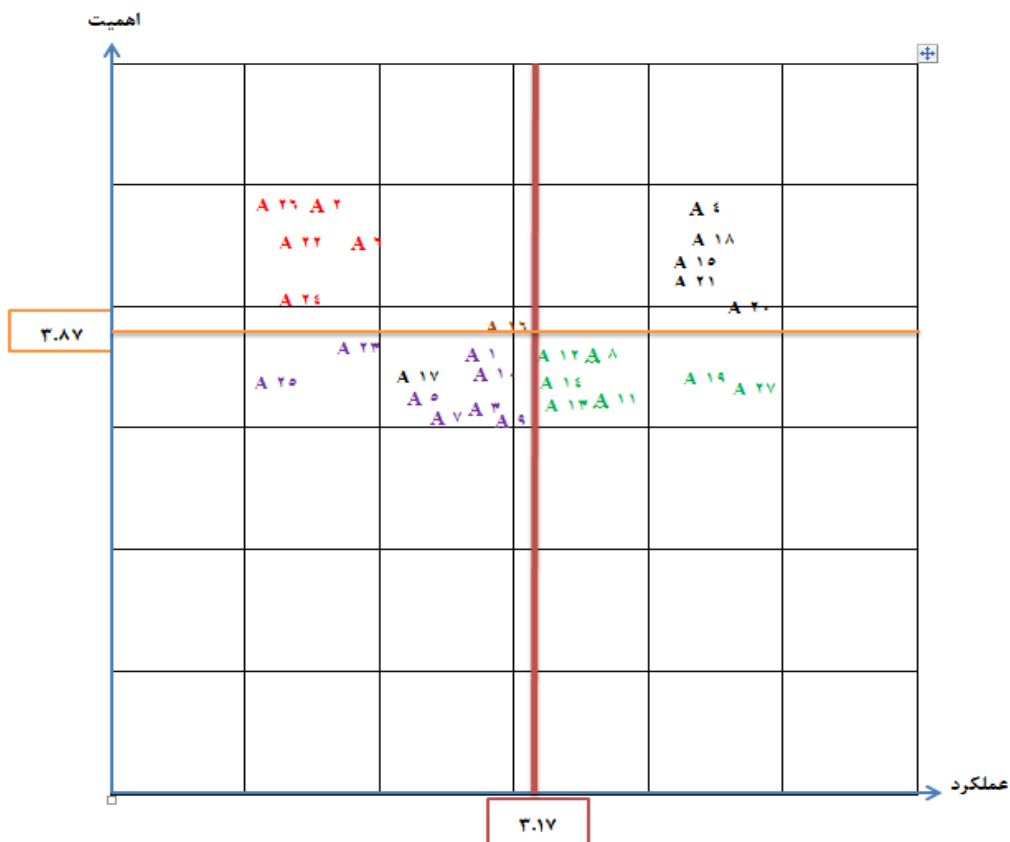
$$\mu_c = 3.17$$

در گام بعد موقعیت نسبی هر یک از عوامل را مطابق شکل شماره (۱) بر روی ماتریس IPA مشخص می کنیم. و وزن هر کدام از عوامل را بر اساس رابطه زیر تعیین و سپس اقدام به نرمالیزه کردن اوزان نموده و در نهایت هر کدام از عوامل بر مبنای وزن نرمال به دست آمده (SW_j) اولویت بندی می شوند. حاصل کار مطابق جدول شماره (۶) می باشد.

$$ow_j = |(b_j - c_j) \times b_j| \quad \text{رابطه ۶}$$

جدول ۶. تعیین وزن و اولویت بندی عوامل

وزن نرمال عامل sw_j	وزن عامل ow_j	کد عامل	وزن نرمال عامل sw_j	وزن عامل ow_j	کد عامل
0/004256	0/4525	A15	0/038166	4/058125	A1
0/026169	2/7825	A16	0/129295	13/7475	A2
0/010927	1/161875	A17	0/005102	0/5425	A3
0/002198	0/23375	A18	0/011286	1/2	A4
0/034563	3/675	A19	0/028709	3/0525	A5
0/027274	2/9	A20	0/120912	12/85625	A6
0	0	A21	0/012691	1/349375	A7
0/129295	13/7475	A22	0/008412	0/894375	A8
0/0492	5/23125	A23	0/006113	0/65	A9
0/101221	10/7625	A24	0/018234	1/93875	A10
0/0409	4/34875	A25	0/010087	1/0725	A11
0/108204	11/505	A26	0/013543	1/44	A12
0/046366	4/93	A27	0/007565	0/804375	A13
			0/009311	0/99	A14

شکل ۱. موقعیت نسبی عوامل در ماتریس

بر مبنای یافته‌ها و نتایج به دست آمده تعداد پنج عامل A4 - A15 - A18 - A20 - A21، به شرح زیر، با توجه به وزن نهایی به دست آمده و محل قرارگرفتن در ماتریس موقعیت نسبی به عنوان عوامل دارای اولویت و تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران تعیین می‌گردند که هم از اهمیت نسبی بالا برخوردار هستند و هم عملکرد بالاتری نسبت به سایر عوامل دارند. و راهبرد مناسب و مطلوب حفظ، ثبات و تداوم وضعیت موجود این عوامل می‌باشد. ارتقاء صنایع موشکی؛ ایدئولوژی ملی-دینی حاکم بر جامعه؛ میزان ایمان و اعتقادات دینی جامعه؛ موقعیت استراتژیک سواحل جنوبی؛ عمق راهبردی کشور

از طرف دیگر تعداد پنج عامل A2 - A6 - A22 - A24 - A26، به شرح زیر، با توجه به محل قرار گرفتن در ماتریس موقعیت نسبی به عنوان عوامل مهم و تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران مطرح می‌باشند که از اهمیت نسبی بالایی برخوردار هستند که به دلیل نداشتن برنامه‌ریزی مناسب از جانب مسئولان و تصمیم‌گیرندگان حوزه دفاعی-امنیتی عملکرد مطلوب و قابل قبولی ندارند و لذا راهبرد مطلوب و مناسب، تلاش و برنامه‌ریزی به منظور دستیابی به عملکرد مناسب و قابل قبول جهت این پنج عامل است.

ارتقاء منزلت و معیشت نیروهای نظامی؛ گسترش تعاملات اقتصادی بین‌المللی؛ وزن ژئوپلیتیک کشور؛ رشد در زمینه‌های نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی و...؛ گسترش مؤسسات مطالعاتی دفاعی.

نتیجه‌گیری

بر مبنای نتایج و با لحاظ شرایط خاص، حاکم نبودن امنیت پایدار در منطقه غرب آسیا همچنین با در نظر گرفتن موقعیت استراتژیک ایران در منطقه، بررسی محیطی و تهدیدهای احتمالی در راستای کسب آمادگی دفاعی در حال حاضر و آینده با هدف بسترسازی ایجاد شرایط امنیتی پایدار در محیط پیرامونی ایران، نیازمند تدوین سیاست‌های دفاعی کارآمد و هدفمند بر مبنای عوامل اولویت‌دار و مهم مؤثر بر ارتقای قدرت دفاعی کشور جهت مقابله با تهدیدهای نظامی قابل تصور، ضروری و مورد نیاز می‌باشد. بی‌توجهی به این مهم با در نظر گرفتن موقعیت ژئوپلیتیکی کشور و استمرار تهدیدات در بازه زمانی حال و آینده، در صورت بالفعل شدن منابع تهدید، منجر به ایجاد لطمه و خسارت به منافع ملی و به تبع آن تضعیف اقتدار ملی خواهد گردید. بنابراین برنامه‌ریزی و طراحی سیاست‌های دفاعی کشور می‌بایست بر مبنای عوامل مهم و اولویت‌دار احصاء گردیده از این تحقیق قرار گیرد و تقویت عوامل کلیدی از سوی مقامات عالی‌رتبه نظامی تصمیم‌گیرنده در دستور کار قرار گیرد. لذا پیشنهاد می‌گردد تعداد پنج عامل A2 - A6 - A22 - A24 - A26 که بر طبق نظر خبرگان دارای اهمیت فراوان بوده منتها عملکرد نسبی خوبی در این زمینه وجود ندارد از جانب مسئولین با حساسیت دوچندان مورد توجه قرار گرفته و در راستای ارتقاء عملکرد (دستیابی به وضعیت مطلوب) هر کدام برنامه‌ریزی گردد.

همچنین بر پایه چارچوب نظری ارائه شده (نظریه صلح بازدارنده)، رویکرد و راهبرد کشور در زمینه دفاعی در مرحله نخست و بر مبنای آموزه‌ها و تعالیم دین مبین اسلام می‌بایست در اولویت قرار دادن اصل پابندی به صلح و ایجاد محیط و بستر مناسب در داخل و خارج از کشور جهت برقراری روابط دوستانه و تعامل و همکاری با همسایگان و سایر کشورهای منطقه و جهان، به منظور پرهیز از بروز خشونت و درگیری نظامی و نشان دادن حسن نیت کشور به پربایی صلح و آرامش در روابط فی مابین و هم‌زمان اتخاذ تصمیمات معقول و هوشمندانه و توجه به فراهم نمودن شرایط ایجاد بازدارندگی دفاعی در کشور و در سطح نیروهای مسلح باشد، همچنین با لحاظ وضعیت آناشیک حاکم بر نظام بین‌الملل، در چارچوب موارد قانونی اقدام به تقویت و رشد مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقاء قدرت دفاعی-نظامی (عوامل با اولویت به دست آمده از نتایج این تحقیق) در راستای حفظ و تثبیت اقتدار ملی و تأمین منافع ملی کشور نمود، تا در صورت بروز درگیری و حمله نظامی در آینده، کم‌ترین خسارت و تلفات مادی و انسانی متوجه کشور و منافع ملی گردد.

در نهایت نکته مهم اینکه، وجه تمایز و ویژگی بارز فرهنگ راهبردی ایران، تأثیر ایدئولوژی مشروعیت بخش آن یعنی اسلام و قوانین الهی بر سایر ارکان و نحوه رفتار و تصمیم‌گیری‌ها می‌باشد. و این ایدئولوژی خود باعث شکل دادن به ماهیت وجودی کشور گردیده و در بسیاری از رفتارهای داخلی و به خصوص سیاست خارجی متمایز از دیگر کشورها عمل می‌نماید، در حقیقت فرهنگ و هویت خاص ایرانی-اسلامی و متغیرهای تأثیرگذار و شکل دهنده به آن، در طول تاریخ و در زمان‌های بحران، جنگ و مقابله با دشمنان و مهاجمان به مرز و بوم و کیان ایران، تحت لوای امید به امداد و

حمایت غیبی الهی و یاری خداوند متعال در اذهان جامعه و رزمندگان منجر به ایجاد نیرو و توان شگرف در ایرانیان گردیده و امید به پیروزی و مقابله با مهاجمان را دوچندان نموده و منجر به آن گردیده که کمبود و کاستی‌های پیش‌رو نادیده گرفته شود و با الهام از مکتب اسلام و مقاومت شیعی و حسینی تا آخرین نفس و قطره خون خود در برابر متجاوزان ایستادگی و مقاومت نمایند. و لذا این‌چنین فرهنگ راهبردی خاص با مشخصه‌هایی از قبیل ایثارگری و شهادت‌طلبی در پیروزی نیروهای ایرانی نقش اساسی و غیر قابل انکار داشته و خواهد داشت. بنابراین در کنار قدرت سخت و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر آن قدرت نرم و فرهنگ راهبردی قرار دارد که معطوف به مؤلفه‌های هویتی، تمدنی، فرهنگی و ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر جامعه است، مؤلفه‌های از قبیل منش ملی، باورها و اعتقادات، روحیه ملی، فرهنگ مقاومت، نقشی بارز در پیش‌برد اهداف و منافع کلان ملی دارند و تجربه ثابت نموده که در مواقع بحران و بروز مشکلات همین اعتقادات و روحیه ملی و فرهنگ مقاومت خاص جامعه ایرانی باعث گردیده تحمل مشکلات آسان و کشور به راحتی از موانع و تهدیدهای پیش‌رو عبور نماید.

سیاسگزاری:

نویسندگان از داوران گرانقدر که با ارائه نقطه نظرات و اصلاحات پیشنهادی خود، موجبات غنای علمی این تحقیق را فراهم آوردند کمال تشکر را دارند.

منابع

۱. احدی، محمد (۱۴۰۲). دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران - اصول و اهداف، مطالعات دفاعی استراتژیک. ۲۱(۹۲): ۲۷-۴۸.
۲. ازغندی، سید علیرضا (۱۳۹۰). جنگ و صلح (بررسی مسائل نظامی و استراتژیک معاصر)، چاپ پنجم. تهران: سمت.
۳. بیگدلی، حمید؛ طیبی، جواد (۱۳۹۶). ارائه یک مدل و روش حل بازی‌های امنیتی فازی و کاربرد آن در آینده‌پژوهی تهدیدات امنیتی، فصلنامه آینده پژوهی دفاعی. ۲(۶): ۷-۲۹.
۴. تیشه‌یار، ماندانا (۱۳۹۱). آینده پژوهی در مطالعات استراتژیک، چاپ دوم. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۵. جعفری‌نیا، عباس؛ اخباری، محمد و مرادیان، محسن (۱۳۹۸). تحلیل شاخص‌های قدرت نظامی واحدهای سیاسی - جغرافیایی در عرصه نظام بین‌الملل، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی. ۱۱(۳): ۴۴۵-۴۶۵.
۶. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۰). اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، چاپ سوم، مشهد: انتشارات پاپلی.
۷. حسن‌پور، جعفر؛ شاه‌محمدی، محمد (۱۳۹۵). شرایط و رویکردهای آینده‌نگارانه در ترسیم محیط امنیتی، فصلنامه امنیت پژوهشی. ۱۵(۵۴): ۶۷-۹۸.
۸. حسلو، خسرو (۱۳۸۸). آینده‌پژوهی مفاهیم و روش‌ها/دیدمان و نقش آن در ترسیم چشم‌انداز، چاپ اول. تهران: مرکز آینده‌پژوهی صنایع دفاع.
۹. خراشادی‌زاده، محمدرضا؛ قاضی، حسن؛ فرجی، ایرج و خزاییل، حمید (۱۳۹۹). نقش عوامل ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک در الگوی راهبردی معماری نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک. ۱۸(۸۰): ۱۰۵-۱۲۶.
۱۰. رحیمی‌روشن، حسن (۱۳۹۶). بازدارندگی منطقه‌ای و تامین امنیت جمهوری اسلامی ایران، سیاست و روابط بین‌الملل. ۱(۱): ۷۹-۹۹.
۱۱. رستمی، علی‌اکبر؛ اسماعیلی، محمدمهدی (۱۳۹۵). راهبردهای دفاعی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با جریان‌های تکفیری، فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی. ۱۵(۸۱): ۱-۴۰.
۱۲. رستمی، فرزاد (۱۳۹۵). تحول در ماهیت جنگ‌های آینده؛ جمهوری اسلامی ایران؛ سناریوها، فرصت‌ها و چالش‌ها، فصلنامه سیاست دفاعی. ۲۴(۹۷): ۱۴۵-۱۹۰.
۱۳. زهدی، یعقوب (۱۳۹۴). سیاست دفاعی، چاپ اول. تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۱۴. سنجایی، علیرضا (۱۳۸۰). راهبرد و قدرت نظامی، چاپ اول، تهران: انتشارات پازنگ.
۱۵. شریعت، جهانگیر (۱۳۹۸). کار ویژه‌های دولت از دیدگاه خواجه نصیرالدین طوسی (امنیت نظامی)، امنیت پژوهی. ۱۸(۶۶): ۹۹-۱۲۳.
۱۶. فرزین‌راد، رویا؛ فروزان، یونس؛ عالی‌شاهی، عبدالرضا (۱۳۹۹). کاربرد پارادایم بازدارندگی منطقه‌ای در سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران در قبال تهدیدات نظامی ایالات متحده در سه سطح، فصلنامه امنیت ملی. ۱۰(۳۵): ۲۳۱-۲۶۴.

۱۷. قنبرلو، عبدالله (۱۳۹۱). فرهنگ راهبردی و دفاع ملی، مطالعه موردی جنگ تحمیلی، فصلنامه مطالعات راهبردی. ۱۵(۵۷): ۳۱-۵۰.
۱۸. قیصری، نوراله و خضری، احسان (۱۳۹۵). سیاست دفاعی نظام جمهوری اسلامی ایران: بررسی اسناد کلان، فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی. ۱۰(۳۷): ۵۷-۷۴.
۱۹. کمالی، روزبه؛ خیراندیش، مهدی (۱۳۹۶). الگوی توسعه آمادگی دفاعی کارکنان نیروهای مسلح: رویکردی کیفی مبتنی بر نظریه پردازای داده بنیاد، فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی. ۱۱(۱): ۳۲-۵.
۲۰. کاویانی‌راد، مراد و مالدار، حسن (۱۳۹۶). تأثیر موقعیت ژئوپلیتیک بر راهبرد ملی (مطالعه موردی: جنوب شرق ایران)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی. ۴۹(۴): ۸۴۱-۸۵۵.
۲۱. محمودزاده، ابراهیم؛ قاضی، حسن و قوچانی، محمد مهدی (۱۳۹۶). نقش و جایگاه توسعه فناوری در بعد نظامی قدرت ملی، فصلنامه مطالعات دفاعی راهبردی. ۱۵(۶۷): ۲۶۱-۲۸۴.
۲۲. مرادیان، محسن (۱۳۸۷). شاخص‌های اصلی سنجش قدرت دفاعی کشورها، فصلنامه راهبرد دفاعی. ۶(۲۳).
۲۳. مرادیان، محسن؛ هادی‌نژاد، فرهاد و پورمنافی، ابوالفضل (۱۳۹۷). ارائه الگویی برای ارزیابی و تحلیل قدرت نظامی کشورها، فصلنامه راهبرد دفاعی. ۱۶(۶۴): ۱۶۹-۲۰۰.
۲۴. منزوی بزرگی، جواد؛ احمدی، صادق و علیی، محمدولی (۱۳۹۷). آینده پژوهی امنیت گذار و سیاست‌های جمعیتی ج.ا.ا. و ارائه سناریوهای محتمل، فصلنامه امنیت ملی. ۸(۳۰): ۶۵-۹۶.
۲۵. موسوی‌نیا، سیدرضا (۱۳۹۴). از رئالیسم کلاسیک تا رئالیسم ایرانی تحلیل نظری روابط خارجی ایران با قدرت‌های بزرگ (۱۵۰۱-۱۹۷۹)، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست. ۴(۱۵): ۱۲۵-۱۵۱.
۲۶. میرشایمر، جان (۱۳۹۳). تراژدی سیاست قدرت‌های بزرگ، ترجمه غلامعلی چگنی‌زاده، چاپ چهارم، تهران: انتشارات دفتر مطالعات سیاسی و بین‌الملل وزارت امور خارجه.
۲۷. مینائی، حسین؛ حاجیانی، ابراهیم؛ دهقان، حسین و جعفرزاده‌پور، فروزنده (۱۳۹۵). تعیین پیشران‌های اصلی دیپلماسی دفاعی ایران در سطوح منطقه‌ای و بین‌الملل، فصلنامه آینده پژوهی دفاعی. ۱۱(۱): ۷-۲۶.
۲۸. نجفی، سجاد (۱۴۰۱). نظریه صلح بازدارنده، چاپ اول، کرمانشاه: انتشارات مافی.
۲۹. نجفی، سجاد (۱۳۹۹). تبیین عوامل کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰ از منظر جغرافیای سیاسی، رساله مقطع دکتری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
۳۰. نجفی، سجاد؛ یزدان‌پناه، درو، کیومرث؛ پیشگاهی‌فرد، زهرا و بدیعی، مرجان (۱۴۰۲). تبیین عوامل سیاسی کلیدی تأثیرگذار بر قدرت دفاعی ایران در افق زمانی ۱۴۱۰، فصلنامه ژئوپلیتیک. ۱۹(۶۹): ۱-۹۵.
۳۱. وقوفی، امید؛ قاسمی، علی‌اصغر؛ حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۶). تبیین عوامل و پیشران‌های کلیدی آینده یمن تا سال ۱۴۰۶، فصلنامه آینده پژوهی دفاعی. ۲(۴): ۸۷-۱۰۷.
۳۲. یزدان‌پناه، کیومرث؛ صفوی، سید یحیی؛ قالیباف، محمدباقر؛ پیشگاهی‌فرد، زهرا و شامانی یاسر (۱۳۹۷). محاسبه قدرت نظامی با استفاده از فرمول‌های قدرت ملی کشورها، فصلنامه سیاست دفاعی. ۲۶(۱۰۲): ۴۳-۶۹.
۳۳. یوسفی، اشکان؛ کشاورز ترک، عین‌الله و نهادی، هادی (۱۳۹۸). بررسی تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی دفاع مقدس بر آینده امنیت ملی ج.ا.ا. ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی. ۱۷(۶۶): ۶۹-۹۶.

34. Ahadi, Muhammad. (2023). Defense Diplomacy of the Islamic Republic of Iran - Principles and Goals, *Journal of Strategic Defense*. 21 (92): 27-48.[In Persian].
35. Azghandi, Seyed Alireza (۲۰۱۱). *War and peace (examination of contemporary military and strategic issues)*, fifth edition. Tehran: Samt.[In Persian].
36. Bigdeli, Hamid; Tayebi, Javad (۲۰۱۷). Presenting a model and method of solving fuzzy security games and its application in the future research of security threats, *Journal of Defense Future Research*. ۲(۶):7-29. [In Persian].
37. Boswell, C and Cannon, Sh. (2012). Introduction to nursing research, 3rd ed. Burlington, MA: Jones & Bartlett Publishers.
38. Boyatzis.R.E & Ratti, F.(2014). Emotional, social and cognitive competencies: distinguishing effective Italian managers and leaders in a private company and cooperatives", *Journal of Management Development* 28(9):821-833.

39. Cordesman, Anthony. (2013). *Iran's Military Power*, Washington: Center for Strategic and International Studies.
40. Farzin Rad, Roya; Forozan, Younes; Alishahi, AbdulReza (۲۰۲۰). The application of the regional deterrence paradigm in the policies of the Islamic Republic of Iran in response to the US military threats at three levels, *Journal of National Security*. ۱۰(۳۵):231-264. [In Persian].
41. Georghiou, L., Cassingena, J., Keenen, M., Miles, I. & Popper, R. (2012). *Manual de prospectiva tecnológica. Conceptos y práctica [Technological Prospective Manual. Concepts and Practice]*. Flacso México. Retrieved from: <http://www.flacso.edu.mx/publicaciones/novedades/Manual-de-prospectiva-tecnologica>.
42. Gheyseri, Noorolah and Khezri, Ehsan. (2016). The defense policy of the Islamic Republic of Iran system: a review of major documents, *Journal of the Islamic Revolution Approach*. 10(37): 57-74.[In Persian].
43. Hafeznia, Mohammadreza. (2011). *Principles and concepts of geopolitics*, third edition, Mashhad: Papli Publications.[In Persian].
44. Hasanlu, Khosrow (۲۰۰۹). *Futuristic concepts and methods (vision and its role in drawing the vision)*, first edition. Tehran: Future Research Center of Defense Industries. [In Persian].
45. Hassanpour, Jafar; Shah Mohammadi, Mohammad (۲۰۱۶). Futuristic conditions and approaches in drawing the security environment, *Journal of Research Security*. ۱۰(۰۴): ۶۷-۹۸. [In Persian].
46. Jafarinia, Abbas; Akhbari, Mohammad and Moradian, Mohsen. (2018). Analysis of military power indicators of political-geographical units in the field of international system, *Journal of New Attitudes in Human Geography*. 11(3): 445-465.[In Persian].
47. Kamali, Roozbeh; Khairandish, Mehdi (۲۰۱۷). Defense preparedness development model of armed forces personnel: a qualitative approach based on foundational data theorizing, *Journal of Strategic Management Studies*. ۱(۱):5-32. [In Persian].
48. Kaviani Rad, Murad and Maldari, Hassan. (2017). The influence of geopolitical situation on national strategy (case study: Southeast Iran), *Journal of Human Geography Research*. 49(4): 841-855.[In Persian].
49. Khorashadzadeh, Mohammad Reza; Ghazi, Hassan; Faraji, Iraj and Khazail, Hamid. (2020). The role of geopolitical and geostrategic factors in the strategic model of the architecture of the armed forces of the Islamic Republic of Iran, *Journal of Strategic Defense Studies*. 18(80): 105-126.[In Persian].
50. Mahmoudzadeh, Ibrahim; Qazi, Hassan and Quchani, Mohammad Mehdi. (2017). The role and place of technology development in the military dimension of national power, *Journal of Strategic Defense Studies*. 15(67): 261-284.[In Persian].
51. Mearsheimer, John. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*, translated by Gholam Ali Chegenizadeh, 4th edition, Tehran: Publications of the Office of Political and International Studies of the Ministry of Foreign Affairs.[In Persian].
52. Minaei, Hossein; Hajiani, Ibrahim; Dehghan, Hossein and Jafarzadehpour, Foruzandeh. (2016). Determining the main drivers of Iran's defense diplomacy at the regional and international levels, *Journal of Defense Future Research*. 1(1):7-26.[In Persian].
53. Monzavi Bozori, Javad; Ahmadi, Sadeq and Aliei, Mohammadali. (2018). The future of security research and Iran's demographic policies and the presentation of possible scenarios, *Journal of National Security*. 8(30): 65-96.[In Persian].
54. Moradian, Mohsen. (2008). The main indicators for measuring the defense power of countries, *Journal of Defense Strategy*. 6(23) .[In Persian].
55. Moradian, Mohsen; Hadinejad, Farhad and Pourmanafi, Abolfazl. (2018). Presenting a model for evaluating and analyzing the military power of countries, *Journal of Defense Strategy*. 16(64): 169-200.[In Persian].

56. Mousavinia, Seyedreza. (2015). From classical realism to Iranian realism, theoretical analysis of Iran's foreign relations with great powers (1979-1501), *Journal of Strategic Policy Research*. 4(15): 125-151.[In Persian].
57. Najafi, Sajjad. (2020). *Explanation of the key factors affecting Iran's defense power in the time horizon of 1410 from the perspective of political geography*, Ph.D. thesis, Faculty of Geography, University of Tehran.[In Persian].
58. Najafi, Sajjad. (2022). *Theory of deterrent peace*, first edition, Kermanshah: Mafi Publications.[In Persian].
59. Najafi, Sajjad; Yazdanpanah, Kiyoumars; Pishgahifard, Zahra and Badiei, Marjan. (2023). Explanation of the key political factors affecting Iran's defense power in the time horizon of 1410, *Journal of Geopolitics*. 19(69): 1-95.[In Persian].
60. Onwuegbuzie, A. J and Collins, K. M. T .(2007). A typology of mixed methods sampling designs insocial science research, *Qualitative Report*, 12 (2).
61. Qanberlo, Abdullah (۲۰۱۲). Strategic culture and national defense, a case study of imposed war, *Journal of Strategic Studies*. ۱۵(۵۷):۵۰-۳۱. [In Persian].
62. Rahimi Roshan, Hassan. (2017). Regional deterrence and ensuring the security of the Islamic Republic of Iran, *Journal of politics and international relations*. 1(1): 79-99.[In Persian].
63. Rostami, Ali Akbar; Esmaili, Mohammad Mahdi. (2016). Defense strategies of the Islamic Republic of Iran to deal with takfiri groups, *Journal of Defense Management and Research*. 15(81): 1-40.[In Persian].
64. Rostami, Farzad. (2016). Changes in the nature of future wars; Islamic Republic of Iran; Scenarios, opportunities and challenges, *Journal of Defense Policy*. 24(97): 145-190.[In Persian].
65. Sanjabi, Alireza. (2001). *Military strategy and power*, first edition, Tehran: Pajang Publications.[In Persian].
66. Shariat, Jahangir (۲۰۱۹). The special work of the government from the point of view of Khaje Nasiruddin Tusi (Military Security), *Journal of Security Research*. ۱۸(۶۶):99-123. [In Persian].
67. Tishehyar, Mandana (۲۰۱۲). *Future studies in strategic studies*, second edition. Tehran: Strategic Studies Research Institute. [In Persian].
68. Voqofi, omid; Ghasemi, Ali Asghar; Hajiani, Ibrahim. (2017). Explanation of factors and key drivers of Yemen's future until 2027, *Journal of Defense Future Studies*. 2(4): 87-107.[In Persian].
69. Yazdanpanah, Kiyoumars; Safavi, Seyyed Yahya; Ghalibaf, Mohammad Bagher; Pishgahifard, Zahra and Yasser Shamani. (2018). Calculating military power using national power formulas, *Journal of Defense Policy*. 26(102): 43-69.[In Persian].
70. Yousefi, Ashkan; Keshavarze tork, Ainullah and Nahadi, Hadi. (2019). Investigating the impact of cultural and social components of sacred defense on the future of Iran's national security, *Journal of Defense Strategy*. 17(66): 69-96.[In Persian].
71. Zohdi, Yaqoub (۲۰۱۵). *Defense Policy*, First Edition. Tehran. Defense Strategic Research Center. [In Persian].